

Maria Garganté – 13/07/2011 – Lafontdebiscarri
Et in Arcadia ego...(i una pedra a la carretera)

Et in Arcadia ego...(i una pedra a la carretera)

Maria Garganté – 13/07/2011 – Lafontdebiscarri

La Vanguardia, 6 de desembre de 1933

"El auto que hace el servicio de viajeros entre Solsona y Torá, arrolló el otro día a una mujer llamada Antonia Argerich Ribalta, dejándola muerta en el acto. Por este Juzgado se instruye el correspondiente sumario."

De petita em cridaven força l'atenció els cenotafis de les carreteres. Eren com les làpides de cementiri, que m'agradava llegir amb atenció quan fèiem la "visita" el dia de Tots Sants. Algú diria que es tracta d'una curiositat macabra o, senzillament, d'un altre costum estrambòtic dels

meus (una altra "freakada", que en dirien ara). M'agradava observar la data de defunció –per veure quines eren les més antigues-, l'edat del difunt, si hi havia alguna explicació sobre la circumstància del decés...I són ben coneguts els epitafis, no tan sols de personatges famosos –alguns convertit en "llegendes" com el suposat i fals epitafi de Groucho Marx-, sinó de personatges anònims i amb un gran sentit de l'humor, com aquell que vaig llegir una vegada al cementiri de Poble Nou de Barcelona:

"Josep Verneda em diguí: Jo, que sense mals ni danys, passats setanta-nou anys, robust i trempat visquí. Un metge... no diré qui, sols un dia em visità, un vomitiu m'ordenà, responguí que no el volia: em digué que em curaria i vaig morir l'endemà".

Dels cenotafis de les carreteres –molts dels quals avui desapareguts o arraconats- en sabíem la motivació, que acostuma a ser un accident de trànsit, si bé a la mateixa carretera de Torà a Solsona, prop del trencall de Puigredon n'hi ha un que commemora la mort de dos homes assassinats durant la Guerra Civil. Del malmès cenotafi de l'Antònia Argerich no en tenia notícia fins que el Xavi va enviar-nos, a mi i als companys de "l'Espitllera", una fotografia que ell mateix definia com "una pedra a la carretera" i que primer no vaig mirar amb gens d'atenció i ni tan sols la vaig situar en el seu context –d'aquí a que fins i tot errés el meu primer diagnòstic pensant que es tractava d'un tros de làpida que havia anat a parar "accidentalment" ves a saber on... L'observació més acurada del David va situar aquell element insignificant en la direcció correcta i va encetar un animat debat en el sí dels mateixos "espitllers pedraferits", que va concloure amb la troballa d'hemeroteca que aclaria la sobredita causa de la mort de la finada i, en definitiva, el motiu del senzill i oblidat cenotafi, avui també en una oblidada carretera del nord de la Segarra o del sud del Solsonès... .

I és que les carreteres i els seus revolts han estat sovint escenari d'històries de fantasmes, esperits o apareguts, alguns convertits en llegendes urbanes d'abast transcontinental –qui no ha sentit a parlar de les nombroses “noies de la corba” (i no em refereixo a les professionals del sexe de la carretera de Martorell a Terrassa) que fan autoestop i adverteixen els conductors de la perillositat d'un revolt just abans de desaparèixer. O les “dames blanques” que s'apareixen als mateixos revolts en les nits de pluja (a la carretereta que duu a Tudela de Segre n'hi ha una, diuen). També diuen que prop d'Ogern s'hi apareix un noi que, de sobte i des del mig de la carretera, fa com qui llença una pedra al cotxe que li ve de cara... Això per no parlar de les llegendes més urbanes i contemporànies sobre cotxes que van sense llums a la nit i que formarien part de perillosos grups sectaris que sota consigna perseguirien i assassinarien al primer conductor que els avisés.

Però les històries amb fantasma incorporat sempre són les que m'han agradat més –i potser per això havia estat particip, en la meva adolescència, d'infructuosos intents de captar “psicofonies” a la “presó” del castell de Sanaüja o a Sallent de Solsonès, on deixàvem la gravadora amb l'esperança (i el terror, també) d'albirar “focs fatuus” al cementiri o de sentir ves a saber quins laments. Esperàvem una estona dins del Panda i després comprovàvem que els únics sons enregistrats eren els lladrucs llunyans dels gossos de la masia de Cucurulls, que alertaven d'una presència estranya (la meua i dels meus amics) pels encontorns de l'abandonat llogarret de Sallent. Però malgrat sempre he estat aficionada (al mateix temps que després m'atemia tota sola sota els llençols) a les llegendes d'“apareguts” i visions de tota mena, fins al “llibre negre del Rialb” o els especialistes en “fer ballar cadires” i tot tipus de mobiliari a la zona de Plans del Sió (telequinèsia avant-la-lettre?), he de dir que els hi tinc també un respecte profund. Serà que les coses del “pensament mític” o el “pensament màgic”, que

tant bé explicava el senyor de Bearn, sovint se'ns escapen i no les podem controlar.

Per això em fascina la història de l'espiritisme a l'època contemporània, quan després de les revolucions del segle XVIII cau el teocentrisme "tradicional" però la gent comença a lliurar-se a tota una sèrie d'heterodòxies (polítiques i religioses) que van des de la masoneria fins a la teosofia, passant per l'espiritisme. I com aquestes mateixes "heterodòxies" tindran també un paper rellevant en les revolucions del XIX ho explica, per exemple Gerard Horta a *De la mística a les barricades*, de títol ben eloqüent i també a *Cos i revolució. L'espiritisme català o les paradoxes de la modernitat*. I és que ja ho deia Chesterton, que "quan vam deixar de creure en Déu vam començar a creure en qualsevol cosa"...

Per això em va fer gràcia descobrir fa anys, tot visitant el cementiri parisenc de Père Lachaise, la tomba d'Allan Kardec, "pare" de l'espiritisme com a "doctrina" contemporània i que avui jau prop de l'Edith Piaf i del Jim Morrison. Aquest pedagog francès (Kardec, no el cantant dels The Doors) que abans s'havia dedicat a escriure sobre aritmètica, va publicar el 1857 el *Llibre dels esperits*, al que seguiran *El llibre dels mèdiums* (1861), *L'Evangelí Segons l'Espiritisme* (1864), *El Cel i l'Infern o la Justícia Divina segons l'Espiritisme* (1865) i *Gènesi, els Miracles i les Profecies segons l'Espiritisme* (1868). El 1858 va fundar la *Revista Espírita*, de la qual fou director fins a la seva mort.

No sé que en pensava Verdaguer de tot plegat quan practicava els seus exorcismes a Vallcarca –a casa de les Duran- o al carrer Mirallers, però el moviment espiritista va tenir una gran incidència a Catalunya a finals del segle XIX i començaments del XX. Queden per la història personatges com Amalia Domingo Soler, gran espiritista, seguidora de Kardec i fundadora a Barcelona, l'any 1879, del diari *La Luz del Porvenir*, dirigit a la "dona espírita", o el fet que el mes de setembre de 1888 va celebrar-se també a Barcelona el

primer congrés espiritista mundial al Saló Eslava de la Ronda de Sant Pere. Així mateix, l'eminent lleidatà Humbert Torres fou una de les màximes autoritats en espiritisme de tot l'Estat espanyol –el seu fill i recentment traspassat Víctor Torres recordava com a casa el seu pare organitzava reunions de “mediumnitat” amb d'altres assistents. I si encara avui a Tàrrega hi ha un Centre Espirita!

El cas és que la descoberta del cenotafi de l'Antònia Argerich Ribalta m'havia fet fantasiejar amb els esperits. Li havíem retornat el nom, l'havíem tornat a “anomenar” i l'havíem tret de l'oblit. Això despertaria el seu esperit, que dormia el son dels justos o, per contra, li retornaria la pau manllevada per tants anys d'oblit maldestre? Durant el debat telemàtic el David recordava com els antics egipcis creien que pronunciar

Maria Garganté – 13/07/2011 – Lafontdebiscarri
Et in Arcadia ego...(i una pedra a la carretera)

el nom d'un difunt el feia, d'alguna manera, reviure i al mateix temps, si el nom no es pronunciava, desapareixia també el seu record –de fet, no és pas molt diferent a avui en dia: quants noms oblidats s'han hagut de recuperar per "desenterrar" el que en diem "memòria històrica". Amb la descoberta d'aquella "pedra a la carretera", l'Antònia havia reviscut novament. D'altra banda i en un altre sentit, la visió del senzill i malmès cenotafi se'm presentava com aquella làpida descoberta pels pastors de l'Arcàdia –i representada per les pintures d'Il Guercino o de Nicolas Poussin- amb la inquietant i certa sentència: "Et in Arcadia Ego"... . I sí, la mort també es troba a l'Arcàdia mítica i a la del Llobregós, prop de Fontanet, on l'Antònia hi deixà la vida fa gairebé vuitanta anys.

La mort, els records, la persistència i fragilitat de la memòria. Tot plegat concentrat en un nom de dona, que m'ha de dur irremissiblement a fer un símil cinematogràfic. Es tracta de "Closer", la pel·lícula basada en l'obra teatral de Patrick Marber. Parla d'un redactor de necrològiques i aspirant a escriptor que interpreta Jude Law, que té una relació de quatre anys amb una misteriosa jove, interpretada per Natalie Portman, que respon al nom -que al final de la pel·lícula es revelarà com a fals- d'Alice Ayres.

Maria Garganté – 13/07/2011 – Lafontdebiscarri
Et in Arcadia ego...(i una pedra a la carretera)

Efectivament, quan al final la noia desapareix de la seva vida, un dia el protagonista descobreix, al parc londinenc de Postman's Park una làpida commemorativa amb el nom d'Alice Ayres i que en realitat feia referència a una nena que "*who by intrepid conduct*" i amb el cost de la pròpia vida havia salvat tres nens d'un incendi el 24 d'abril de 1885.